

Երագիր Հարամիական

Թիի 52

26 (14) Ի Ե Կ Տ Ե Մ Ա Ե Ր Ի

1857

ԵՒՐՈՊԵ լրագիրն 1858ին նոր կերպարանքով եւ երկու շաբաթը մէկ անգամ հրատարակուելու պիտ'որ սկսի: Տարեկան դիմք կանխիկ 10 Փրանկ է: Խակ կէս տարեկանինը 5 Փրանկ:

ԲՈՒՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՍՏԻՆՆԻ: Կրօն Թեոլոգիկ: Հնդկաստանի համար մուգ...
ՓԱՐՏԻՆԻ: Փարսի գիտնականացոյց: Եւրոպայէ:
ԼԵՒԿԻՆԻ: Հնդկաստանի գործարարաց փորձարարութիւն:
ԼԵՒԿԻՆԻ: Գործարար Տեղագիրք: Ռուսաց համար Լեւոնտ
Նաւերը: Հնդկաստանի կերպ:
ՍՄԻՆԻՆԻ ՏԵՂԱԳԻՐԻՆ: Ռուսաց գիտնականաց Եւրոպայի
գէտ ընկերութեան Գր. Լուսեր. Ուրիշ փառացի ծանուցա-
գիրք: Գիտնական կիսամյակեայ փնտիկ:
ՈՒՍՏԻՆԻՆԻ ԿԵՆՏՐՈՆ: ԵՂԱԳԻՐԻ Ի ԵՒՐՈՊԵ ԵՒ ՄԵՆՏԻՆԻ
ՆԵՒԿԵՆ ԿԵՂԱԳԻՐԻ:

ԱՐՄՈՒՄ

ԱՐՄՈՒՄ, 26 Ի Ե Կ Տ Ե Մ Ա Ե Ր Ի

ԼՍՐՏ Թեոլոգիկ, Կոստանդնուպոլիս կեցող անդ-
դիական դեպարտման անուցս 22ին Եւրոպայէ մայ-
րաքաղաքս հասու, եւ թիւ մը ժամանակ միա-
լին ետքը դէպ ի Լեւոնտ ծանուց կ'ուս:

— Ս ինքնուրիշ քանի մը փառաբանութիւնք մէջընթիւն
Հնդկաստանի մէջ դժբախտութեան պատահած
ընտանեաց համար ժողովածոյք մ'ըջին եւ անդ-
դիական դեպարտման ձեռքովը Լեւոնտի քաղաքա-
պետին խրկելիցին:

— Վարդիս Օտք Կրօն Թեոլոգիկ լրագրին մէջ
հետեւեալ յոգումը կը կարգանք: Ըս օրերս
լուս մը տարածուած է որ Օսմանեան կառավա-
րութիւնը Գոստանուպոլիս իշխանութեան տակաւ
ներսն որոշմանը դէմ երրորդ բողոք մ'ալ
ըրած ըլլայ: Ըս լուսը շատ անհասանալի կի-
րուայ: մինչեւ հիմայ Եւրոպայի կառավարու-
թիւնն այսպիսի բողոք մ'ընդունած չէ: Այս մի-
այն սոցոյ է որ Բարձրագոյն դուռն երկու ա-
տեանները լուսերու հրովարտողը կը պատրաստ
օրն որ ա օրերս պիտ'որ հրատարակուի:

ԳՈՂԳԻՆ

ՓԵՐՏԻ, 16 ԳԵԿՏԵՄԵՐԻ: Կարողուն կայսրը
վերջին ժամանակներս բոլոր իր մտադրութիւնը
Գաղղիայի դեռ անձնակ մնացած կայսրը մշակել
տալու գարձուցած է: Աս փոխմանու Կասկին
գուտան ընդամակ իտպանատաններուն մեծ
մասը կառավարութեան կողմնէ գնուեցան: Ըս
տեղիքը մշակուելին ետքը Պրոքայն գուտանին
անբեր կրկինները գարձուելու պիտ'որ սկսի:

Կառավարութիւնն ա փոխմանու Ե միջին փրանկ
որոշեց: Պաշտանական ընտանիքներն իմացուե-
ցու որ Վաղղիայի երկիրներս երբքին մէկը դեռ
անդործ եւ անբեր մնայոմ է:

— Վաղղիական կառավարութիւնը չենաց գէմ
բլալու արշաւանքի համար մեծամեծ պատրաս-
տութիւններ կը տեսնէ: ա օրերս դարձեալ Ժժ-
րնու պատերազմական նուով 4 վաշտ ծովական
զինուոր Վաղղիան ձամբայ պիտ'որ կըլին: Կրտուի
թէ ա տրշաւանաց համար Ե միջին փրանկ նոր
փոխ պիտ'որ անուսի:

— Հատաստութեանը կրտուի թէ ա օրերս
Կաստանուպոլիս իշխանութեանց համար դրամ մաս-
նաւոր ժողովքը Փարսից պիտ'որ մուրաբի եւ իր
տեղեկութիւնները պիտ'որ տայ, եւ անկէ ետքը
դեպարտմանը նորէն պիտ'որ սկսի, եւ իմպրոյն
վերջնական որոշումը պիտ'որ ընէ: Պետարապիայի
խնդրոյն որոշման համար բլալու խորհուրդներն,
որոնք ինչպէս յայտնի է հարկաւոր թղթերսն
պակասութեան համար դարձած էին, Կեկանե-
րերի 20ին եւ 25ին մէջ նորէն պիտ'որ սկսին:

— Մարտիայէն կը ծանուցանեն թէ անուցս
Յին Կոստանդնուպոլիս եկած դաղղիական շագե-
նաւը 4 1/2 միջին արծաթ եւ ոսկի ստակ բերաւ:
Կաւե Ընդդիայի համար մեծ ստակի գումար Ա-
րիւնելիքն նոյն քաղաքն հասու:

— Վաղղիայի հարաւային կողմն օգին տարու-
թիւնը դեռ կը շարունակէ: նոյն կողմերը ինձորի
եւ ամանի ծաւերն երկրորդ անգամ ծաղկած եւ
պտուղ առած են, որոնք հիմայ ընկուղի մեծու-
թիւն տեսին:

ԱՆԳՂԻՆ

ԼՍՐՏԻ, 17 ԳԵԿՏԵՄԵՐԻ: Երեւելին Էրնդ-
կաստանի ընկերութիւնն որոշեց որ Արիւնել գո-
րայեանին 1000 սղերին նոյնպէս շալլ գորակե-
տին կնձն եւ Կիբրոյն գորակեանին մարը 500ական
սղերին տարեկան մեւք կապէ:

— Արեկ գարձուել Վեխաթման նաւը ջուր իջե-
ցնելու նոր փորձ մ'եղաւ եւ ա անգամ փորձը

բոլորովին անջող գնաց: Կաւուն կապուած շալ-
թաներն եւ զինքը կանգուն ընձող ահագին Կե-
րաններն հեռոյցեան կորուսեցան եւ բոլոր զինքը
քաշող մեքենաներն ապակոնկան: Հսկայական
նաւուն ճարտարապետներն յայտնի տեսան որ մի-
չեւ հիմայ գործածուած միջոցներով լանկայ ջուր
իջեցնելու կարելի է, եւ որոշեցին նորէն մեծա-
մեծ մեքենաներ շինել: Մինչեւ ասոնց լմրնալը
Վեխաթման իր տեղը հանգարտ պիտ'որ մնայ:

— Վարդիս եւ Մալղայի մէջ դրամ անբեր-
նամուրան հեռագրին շինութիւնը կատարուեցաւ
եւ անուցս 4ին սկսաւ իր դործողութիւնները կա-
տարել:

— Վաղղիայի մէջ Բուսաց տեւարական ըն-
կերութեան համար 45 նաւ կը շինուի, որոնք ինչ-
պէս յայտնի է, արեւելեան նաւահանգիստներու
մէջ երթնուելու պիտ'որ ընեն: Կաւերան
մէկ մասն արդէն լմրնացած եւ ծով իջեցուած է:

Հնդկաստանէն եկած մեքենան պաշտանական
ընկերութեան արժանի դէպք մը չեն բովում:
Պիտ'որ այսպիսի կը ծանուցանեն թէ ա-
պրատարութիւնն հիմայ բոլորովին կարգաւորեալ
պատերազմի կերպարանք առած է, Հնդկիւն-
քը Ըստի ինտրաւարութեան մէջ մեծ բանակ ժող-
ված են եւ աղմուկիտական կարգաւորութիւններ
կըլնեն: Իրենց դա մարտակներն երկիրն զանազան
կողմերն աղէկ գիլքեր բանած կը կենտն: Ըստի
երկրէն դա նաւեւ Հնդկաստանի հրատարակն արեւ-
ման կողմն եւ կենդանական Հնդկաստան ապրա-
տամբայ վեղեր կը կենան եւ ա տեղիս ասկէ
ետքն ըլլալու պատերազմոյ ասպարեզը պիտ'որ
ըլլայ: Արիւնելի ասպատակները Մալղայի եւ Տե-
գանի կողմերը կը դանուին եւ ա քաղաքները կը
նեղեն:

Ըստի բանաստեղծած թողաւ որ կառավարու-
թիւնէն ինչոյնց որ իր անձին դէմ եղած ամբաս-
տանութիւններն իրեն ծանուցանեն որ կարող ըլ-
լայ անոնց դատաստան տալ, սակայն կառավարու-
թիւնն ա ինչոյնց բոլորովին միտեց, որովհետեւ
թողաւորին ասպատակաց հեռուեցած մասնակ-
ցութեան շատ յոյանի ապացոյցներ ունի, զորոնք

քրեին ամենևին կարելի չէ: — Կրտսի ինչ Լրնդ-
կաստանի ընկերութեան կառավարութիւնը մաս-
նաւոր խորհուրդ ընկող որոշեց Տեղեկին բոլոր
զգիւններն ու պարտաք կրթմանը եւ սու վախ-
ճանաւ արդէն նոյն քաղքին հրամանատարին հրա-
մաններ խրկուած են: Կրտսի Լրնդ կաստան
եկող օտարականաց վրայ զանազան արշուճներ
եւ կարգադրութիւններ եղան, որովհետեւ շատ
զեպքերով իմացուեցաւ որ այսպիսի օտարականք
լրտեսութիւն կրնին եւ Լրնդիացիք ըրած զի-
նուարական կարգադրութիւնները ինչամիջին կը
յայտեն:

ՕՍՍԱՆԵԱՆ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՏԱՆԿԱՆ ԳՈՒԼԱՅԻ Թրեւոսի լրագրին կը գրեն:
Հաս կեցող Ռուսաց զեպանն Անդրկասպոյ Բե-
րիմ կզգին գրաւորուն զէմ աղբու բողբ մ'ընե-
լու կը պատրաստուի, համարելով ինչ ասով փա-
րիզի դեպանսօտորովն մէջ ընդունուած Գամա-
նեան տերութիւնն ամբողջ պահելու սկիզբը կ'ա-
րուի:

— Կաւկասեան բանակին քեղարարի կ'աշ-
խճն որոշած է հրամանատար Պարթապիւրի Բե-
խանին 20,000 նոր զօրը խրկելու, որոնց ժողովու-
րու տեղը Կոնստանտնուպոլիսէն քիչ քաղքէն
Կ'երեւայ թէ ասոր պատճառը Բերիմ կզընթի
խնդիրն ըլլայ:

— Տեղեկ-Ներսէս լրագրին մէկ թղթակցը Կոս-
տանդնուպոլիսէն աւելի կու սոյ փարիզի դեպ-
անստանդին ստորագրող տերութեանց հաս կե-
ցող զեպանները Չերքեզաց իշխոն Սեֆեր փա-
շային կողմանէ ծանուցալիք մ'ընդունելու, որուն
մէջ փաշան կը ծանուցանէ ինչ Ազրիանուպոլոյ
գաշանց ժամանակ Ռուսաց կոյսըրը Չերքեզաստանի
ծովընդըն Օսմանեան սուլթանէն ինչքան եւ ա-
ռած է. սակայն սուլթանն աւելիքն ուրիշ մը
սալու իշխանութիւն չունէր, որովհետեւ ինք Չեր-
քեզներուն միայն իրեն կրնան կրնալ ճանչ-
ցուած էր: Ասկէ ետքը Ռուսաց ըրած նոր կար-
գադրութեանը գէմ կը բողբէ, որով Չերքե-
զաստանի բոլոր ծովընդըն պաշարման վիճակի
մէջ դրուեցաւ, եւ կը խնդրէ որ զեպաններն
նոյն ծովընդըն հիւպատոսներ խրկեն եւ նուազ
երթեւեկութեամբ դիւրացնեն:

— Աւստրիայի, Գաղղիայի, Ռուսաց եւ Ազա-
նիայի Կոստանդնուպոլիս կեցող զեպաններն ի-
րենց կառավարութիւններէն հրաման ընդունեցան
որ, Ասիական ինչքան յասալ, երթալու պաշ-
տանական կիրառով օգնական ըլլալու: Բրուսիայի
զեպանը զեպ հրաման մ'ընդունած չէ, իսկ Ա-
մերիկայի զեպանն աւելիքն մէջ բողբովին
չէզոր պիտ'որ կենայ եւ միայն Լրնդիացաց Բե-
րիմ կզգին գրաւորուն ամենայն զրուսեմամբ գէմ
պիտ'որ գնէ: Եթէ իսկ անգղիական կառավարու-
թիւնն, որչափ որ կ'երեւայ իր կարծիքը փոխած
է եւ Սուեզի ջրանցքին բացառելուն որուն բողբ
Եւրոպա անհամբերութեամբ կը սպասէ, ընդգի-
մութիւն պիտ'որ չընէ:

— Թրեւոսի լրագրին ամանեան մայրաքաղա-
քէն առած լրերուն մէջ մեծ համարեմամբ կը
կարգանք թէ «Կրկու Լրնդիայի արտասիրան պէշեր
պատերազմի պաշտանարանին անգամ Կոմէր պէշ
եւ ծովարարութեան ասպին թարգման Արքան
պէշ վաշտարութեան պատիւ ընդունէր են»:

— Այս Գալերանին Կանստեան իշխանու-
թեանց ինչքան վրայ փարիզ խրկած տեղեկու-
թիւններուն նայելով, աւելիքն իր վերջնական
լուծման շատ մտնոյն է: Եթէ իսկ Ապարիւրի
յայտնի տե մնելով որ իշխանութեանց միանալն
եւ ստոր իշխանի մ'անոր վրայ գրուին անկարելի
է. փարիզի զեպանստանդին պիտ'որ առաջարկեն
անոնց միմեկը յատարուն պէս պահել: Ասով
նուազ, աւելիքն վրայ զանազան կարծիք ունե-
ցող տերութիւնը (Գաղղիա եւ Աւստրիա) իրարու
հետ նորին հաշտուեցան եւ աղէկ յարաբերու-
թեան մէջ մտան:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆՔ

Ե Ի Ր Ո Պ Ա Ե Թ

ԿՐԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳԵՊ ՄԷ

Իսկ Գոնգորտեան կրտսի աւելիքը երջանիկ-
ները կը տեսնէր, իր շար սիրտը առեւտրութեամբ
ու նախանձով կը լեցուէր: Ինչու որ ինքը եր-
ջանիկ չըլլալով ուրիշներուն կրթանկութեան շեր-
կնար տանիլ, անոր համար ալ ուրիշներուն եր-
ջանիկութեանը ներքին սրտմտութեամբ կը նայէր:
Իր ինչաւ առեւտրութեան ու գործարարութեան պատ-
ճառը իր նմաններուն պէս ինքն իր վրայ շեր-
փնտուր հապա իրմէ դուրս, եւ ան ալ անմեղնե-
լուն վրայ: Բայց որչափ որ Գոնգորտեային նա-
խանձը մեծ էր նէ, նոյնչափ ալ մեծազոյն եղաւ
իշխանացուն ամուսնաց կրթանկութիւնը: Արովհե-
տեւ Կրտսեան իր կրթանիկ կրթանը իշխան մը
ծնաւ, եւ ասի մինչեւ հիմակ ունեցած երջան-
կութեան պակ էր: Տղան միտութեամբ ասեն
չէրան անունն առաւ, պարտն պատուին համար:

Կրտսեանի պարտիքը, բոլոր մոլորաբողբը,
եւ բովանդակ գաւառը, բարեկշիւն իշխանին ծնն-
դեան վրայ կ'ուրախանար Գոնգորտեային զատ:
Ինչու որ իր ընդունայնաբերութիւնը, որով ինք
վերջը միշտ երկաստարգ կը համարէր, եւ այն-
պէս ալ կ'ուզէր երեւալ, մեծ մայր ըլլալով մե-
ծապէս թշնամանուած էր:

Աս բանս որչափ որ ալ ամենուն երթաղական
երեւար, այսու ամենայնի. անոր աչայն անհաճոյ
չըլլալու համար, ոչ որ կը համարձակէր զինքը
իշխանին մեծ մայր կանչել: Ամէլ տղան սրբէն
վեց ամսուան եղած էր, բայց Գոնգորտեան զա-
նիկակ երբեք անսած չէր: Ան աստիճանի կ'ա-
տէր, աւ շարաբաց կ'իմը, ան առաքան, որն որ
անմեղութեամբն ալ իր մտախառնութեանն ու
հարաւորութեանը զէմ էր: Կոմսու հեղին աւ բեր-
վարմանը աղան ծնուայց, աշխարհաբոսին ու
Ալալերին սաստիկ ցաւ կը պատճառէր, եւ ասով
նոյն իսկ հասարակաց օտարութիւնը իրեն ձգեց:

Բայց ի վերայ այս ամենայնի, Կրտսեան եւ
Կրտսեան իրենց երջանկութեան ու ծնողական
քաղցր ուրախութեան մէջ ամենեւին չխռովե-
ցան: Երբ որ զուրթ մտնկան հետ առանձին մեկ-
տեղ կը նստէին, եւ լրիկ խաղալ ուրախութեան
ինք զինքնին կու ապին, սրտերուն մէջ աղուն
ասպաղայ երջանկութեան համար, գեղեցիկ առա-
ջարկութիւններ կը գնէին:

«Վնչպէս որ զիս իմ սիրելի հանգստեաց մայրս
կրթեց, այսպէս կ'ուզեմ եւ ալ իմ սիրելի Լեր-
մանս կրթել», կը ծածակը Կրտսեանին:

«Այնպէս կ'ուզեմ իմ Լերմանս կրթել», կը
ծածակը Կրտսեանին: «Ինչպէս իմ առաքնիկ Գեր-
գրուտս մայրս զիս կրթեց»:

Այսպէս մէկ սիրտ ու մէկ հոգի երկ ամէն
բանի մէջ աւ իշխանացուն ամուսնից: Բեռնի
արքանեաց մէջ ալ Լերմանին ծնողեան համար
եղած արախտութիւնը ծուրբիցիայի մէջ էր ու-
ծէն նուազ չէր: Կրտսեանին ծնողքը պապ ըլ-
լայն ամբի չէին սեպեր, այլ մանաւանդ ինչ
անունը իրենց զեղեցիկ ու քաղցր կը հուէր:
Մինակ կը բաղձային սիրելի թուկիւնն անունի,
գոնիկոյ դպուել եւ անոր երջանիկ ծնողացն ու-
րախութեան վրայ ըլլալ: Հաւր իր սիրելի թուան
փառաւոր սրբոյստե սար մը պարգեւ խրկեց,
որուն երախակար օսկեպոճ եւ ալ զանազան լրով
զարգարուած էր:

Մեկանը խրկած նամակը Կրտսեանին ուղ-
ղուած էր: Եւ անոր մէջ ընծային նկատմամբ այս-
պէս գրուած էր. «Սիրելի փեսայ, աւ սուրբ պա-
հէ իմ թուանս համար, մինչեւ սր ասեկոր կա-
րող ըլլայ, Թուրքիայի իշխանացուն ամուսնաց
ծանոց, իր հարստակաց կրթանկութեան, կրտսի ու
եկեղեցոյ բարեցն ու Կոստանդնուպոլիս փառացը հա-
մար փառաւորութեամբ կրթու»:

Պարսիկ Լերմանը ծագիլ մը պէս կամոյ կամոյ

կը ծագիլը, եւ որ քան զոր իր ծնողացը երջան-
կութեանն ու ինչութեանը կ'առեւտրէր: Ըստ
անգամ, կրտսի պարտախոսեան ժամերը մեկտեղ
նստած կը խօսակցէին, փոփոխակի կրթեմ չու-
գովիկոս եւ երբեմն ալ Կրտսեան իմ Կոստան-
քնարը եւ իրենց ներդաշնակաւոր ձայնի կրպե-
լով խաղալ ու անակամ կրթանկութեանին կը
յայտենին:

- ԿՐԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳԵՊ ՄԷ — Սիրելիքն ըրվ
ճնչ ապահով
Ե ամուսնին,
Ինչ քաղցրութուն,
Եւ ինչ արթուն,
Լրնդ աղան
Կրտսի նայուն
Տրտում պրտուն
Վերս ալ ամեն
Կր փարտուն —
Իմ բարտան բան
Մ'ալ չէ խախան,
Եր ամուսնին
Սերտ անունը
Գործին նորին
Կատանալ փութով,
Ինչ հանգստան
Լրնդ ժամին
Տանակութեան
Պարտուն ամեն,
— Ո՛վ, ինչ կեանք է հեղա:
- ԿՐԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳԵՊ ՄԷ — Բարի գործով
Կանուցն քով
Ու զուրթ տեքրով
Ընծայելով,
Լրնդ կրտս
Սուսուլ առաւ,
Եւ անարկել
Եւ արթին փառաց զիմը,
— Ի՛նչ վայելք պարկուտ:

ԳՆՈՒՄ Թ.

Իրենց տեսական երջանկութեան խոսկարար կիւն:

Իրենց խաղալ երջանկութեան վայելմանը մէջ
աւ աղեւտական անձինք ազբաւանին ու նեղու-
ները ամենեւին չէին մոռնար: Կրտսեան ինչպէս
որ բարիպաշտ մորը ըրվ, ազբաւաներուն ու տա-
ռակաբերուն կարտութեան հիշատակն եղած
էր, հոս ալ իր անիւ փեսին ըրվ նոյնը կը շա-
րունակէր:

Ամէն առաւ նորագոյն արաջարկութեանն աւ
էր որ ազբաւաց ու տառապելոյ կարտութեանը
լեցնէ: Եւ ինչպէս քաղցր էր իր արախտութեան
իրիկունները, կրտս որ խիզճն ու իր ամուսնոյն
զուարթ նայուածքը իրեն կը վերցնէ, ինչ իր ա-
ռաջարկութեանը հաւատարիմ մնացած է: Ազ-
նուստիս իշխանուհին, ան ասեն ինք զինք կը-
ջանիկ կը զգար, կրտս ուրիշները կրթանկացնելը
իրեն կը յարողէր: Իրեն ամենեւին ոչ աւելի կը
պակտէր եւ ոչ ալ միջոց, ամեն որ նորանոր բա-
րեւորութիւն ընէր: Եր անիւ ամուսնին ալ աւ
բանիս մեծապէս կ'օգնէր: Կրտսեան փառախ-
րութեանն ու զարգասիրութեան թշնամի ըլլալով,
ան գրանոց գումարները, որոնք իրեն այլը զար-
գեր քնելու եւ գրտանաց ծառայեցնելու համար
կու տար, կրտսից օգնութեան կը ծախէր:
«Սիրելի Աննա, կրտս պարտիկ աւելիքն ու մէջ,
իւ հաւատարիմ բարեկամին, աւ զարգը եկու չի
գնելը: Սուսուլ անոր հարկաւորութիւն չունիմ»,
ան զարդերը չէն որ զիս իմ կրկանս հաճոյ կ'ե-
րեցնեն: Ինչը զիս տուանց ան արտաքին զար-
գերու ալ կը սիրէ: Կրտս կրտս Կոստանդնու
հաճոյ ըլլալ, կրտս որ ան ստակով իմ ընդունայ-
նախարկութեան կը պարտեմ որով որչափ ազբու-
տաց կարտութեանները կրտսի լեցնել: Այսպէս
ընելով մեծապէս հաճոյ կը ըլլաւ թէ Կոստանդնու
ու թէ երկանս: Տես սիրելի Աննա, աւ ստակի
գումարով մէկ որի մը օժիւ կրնամ տալ, եւ
կամ պիտ' մը բոլոր կ'ենայը համար երջանիկ ը-
նել: Կուս ալ իմ կարծիքն եւ չէ մի»:

Աննան, աղնուական աղակիցը, որն որ Կրտս-
եանին հետ յաճախ խօսակցելով աւաքնի ե-
ղած էր, իր սիրելի բարեկամին ու սիրուհոյն

կարծեալք միշտ համաձայն էր: Ա՛հ, ինչպէս ոչ ուրիշ գեղեցիկ գործքերու մէջ անոր հետ կը համաձայնէր, եւ գրեթէ ինքն ալ կ'ոգնէր ազգասաց, պրիմալուս եւ որբերուն արցունքները չորցնելու: Աննա միշտ Եղիսարեթին հետ մեկտեղ էր, երբոր անկէա աղքատաց ու հիւանդաց խորձիմները կ'երթար ինչ ձեւերով: Երբն զարմանալու ու դժգոյնելու կը լսէր ու կը տեսնէր սառապետներուն եւ աղքատաց, ու բարեգործեան ու շնորհակալութեան արցունքով իրեն տիրուհին օրհնելին, ու զանկէա կարտախնդ հիւշտակ ու մայր աղքատաց կ'աշխարհէր: Ինքն ալ միշտ կ'օգնէր, երբոր Եղիսարեթ առանձին խուցը նստած աղքատաց համար զգեստներ կը պատրաստէր:

Բայց արժանի էր որ նաեւ մասնակից ըլլար անոր գովութեան, զորն որ Լուսինիկոս իրեն կուտար, երբ որ շատ անգամ անոր պայտիսի ազնուական գործարք վրան կը հասնէր: Եւ Հերմանն ալ զինքը կը վարձատրէր իր հրեշտակոյն ծննդովը:

Անոր ըրած անուշակոտ զոհերը Աննայէն դատ, ոչ աղքատներն եւ ոչ ալ Եղիսարեթին ամուսինը կը ծանշային: Բայց չէ, միտակ Աննան չէ, հասկա նաեւ Ամենագետը, որն որ ծածկեալ բաները կը տեսնէ, անոր գործածներուն վրայ էր: Աստուած զինքն անոնց համար կը վարձատրէր բերաւոր քաղցր ու բարեգործութեան լուսով, իր սիրելի ընտանեաց սահմանին մէջ խոստով կը վայելէր:

Բայց ինչպէս որ վարդենին իր փուշերը սերման մէջ ունի, որոնք վերջէն իրմէ վարզը փրցնելու ու զօղներուն ձեւերը կը վերադարձնէ, այսպէս ալ, երկրաւոր ու բարեգործութեան իրենց փայտեան մէջ վշտաց հետ այնպէս սերտիւ կապուած են, որ ներքուստ միտայեալ, մահախնայուց հետ կ'ընկերանան որոնցն մինչեւ գերեզման: Այնպէս որ աս աշխարհքիս լուսն աւուսեան երջանկութիւն եւ անարտուժ ուրախութիւն մը շատ քիչ կը գրանցուի, աս ճշմարտութեան փորձը քիչ մը կարգ Լուսինիկոս ու Եղիսարեթին ալ պիտ'որ առնուին:

Հաւանք փորձերով գիտենք, որ աս աշխարհքիս մէջ բարի եւ առաքինի մտքովի անհաշիվ թշնամիներ կ'ուճենան, եւ այնչափ աւելի որչափ որ աւելի երջանիկ կ'ըլլան: Երբոր պատահեցաւ նաեւ Լուսինիկոսին եւ Եղիսարեթին: Ըստ անհաստ ու մահացու թշնամին Գոնգորտիան, իրենց մայրն էր: Ըստիկ իր օրհնելի ամենակէն շարժելու դատ կ'ատէր ալ: Բայց աշխարհքիս մէջ իր ամենէն աւելի աւելի անձն առաքինի Եղիսարեթին էր: Եւ ասով նաեւ զինքը սիրողներն ալ մեծապէս կ'ատէր: Աս բերտ ու շարաքարոյ մօր ատելութիւնը իր որդւոյն երջանկութեան աւելցածին շափ կ'աւելնար:

Հիմա, տեսնելով որ ամէն մտքը իրմէ կը հեռանայ եւ Եղիսարեթին կը յարի, եւ Լուսինիկոսին ամենուրեքն ու յամենայնուայն առաքինի եղած է, եւ միտքամայն ինք զինքը բարոյն կրտսէ ձգուած տեսնելով, իր ատելութիւնը բարձրագոյն աստիճանի մը հասաւ: Ասկից ետեւ ալ ամենեւին ամենը ու սիրելի Եղիսարեթը չէր ուզեր տեսնել: Անոր ներկայ եղած ատեն ինք կը փախչէր, ուր որ կրնար, եւ անոր ամենուրեքն եղած պատկերը, իր արթնութեանն ու ընդոյն մէջ ձեւազն մը պէս աւելն կ'ընէր: Իր մարմնեան լուսով սիրող շարժելու գոտար ներութիւն կը կրէր: Եւ աս ամէն փշտաց պատճառն անմեղ Եղիսարեթը կը համարէր: Իր կուրցած եւ սպակեանած սիրտը, զրեթիմբութեան միտակ կրնար սիրտութիւն գտնել:

Եւ յի վերջին օրերուն, սոսկալի վեհ խնայութեան զրուս մտքը ու երգուս պայտիսի մեղուն համար, որն որ իրեն ամենուրեք շարժելու ըրած չէր: Ասկից վերջը ինչքն ու մտքն ան էր որ միջոց մը գտնէ, որով կարենայ ազատուիլ իր վախճանին հասնել: Եւ շատ աղէկ գիտէր, որ պայտիսի գործքի մը ձեւը գործելու համար խոհեմութիւն ու հեռատեսութիւն հարկաւոր է:

Ամէն բանէն յառաջ զանայ առատ պտղիւնեութիւն թափելու մը խիզձ շունչով ծառաներ իրեն շահել: Եւ գոթախոտութեամբ ալ բոս բողջունաց յարգեցաւ: Իր ամուսնու զննէն աս կը, երկու երջանիկներուն սրտերը ի մշտնջենապէս իրարմէ բաժնել եւ այսպէս երկուքն ալ գոթախոտ ընէր: Աս յատկապէս որոշուած քանի մը հաստալիով անձինքներու ձեռքով կ'առնոց կ'առնոց եւ զգուշութեամբ ի գործ պիտ'որ դրուէր:

Ամէն բանէն յառաջ ներդրութեամբ կը զանար Եղիսարեթին ընկացքն եւ ըրած բարեբարութիւնները կ'առնէր ընել քալ: Պաշտօնեան ըրած առջին դրուս, թէ ինչպէս վաճառուոր բան է տիրող իշխանաց, արքունաց ու բարի երկրին, Եղիսարեթին այսպէս շարժանց ծախքերով ուսման իր կողմը շահելու: Նախ առաջին տերութեան գանձը մեծ ծախքերով շատ կը նուազնայ, կ'ըսէր, եւ երկրորդ ալ, որն որ շարաքարն է աղքատութեան մեծ վախ կայ: Ամէն օր աս կարծիքը մտքին մէջ կը հաստատուէր որ Եղիսարեթին կեղծաւոր մին է, եւ խոնարհութեան քողին առիտ հպարտութեանն ու տիրելու ցանկութիւնը ծածկած է, եւ Հերմանն մեռնելուն կը սպասէ որ Լուսինիկոս անոր տեղն անցնի եւ ինքն ալ տիրուհի ըլլայ:

Արեւի որ ալ աս բանն պաշտօնեաներուն անստիգ երեւցաւ, այսու ամենայնիւ Հերմաննն ասոր վրայ տեսնելով իրեն մը սուսն: Բայց ինչպէս պատահան Հերմանն այսպիսի ծախք զրպարտութեան մը վրայ բարկացաւ: Աստիկ կը վշտանար, որ իր սիրելի Եղիսարեթը այսպէս իր արքունեաց մէջ, եւ ան ալ իր խորի մօրը ձեռքով կը վշտանայ ու կը թշնամանի: Ինք պաշտօնեաները համոզուց, որ ըրտն ալ զրպարտութիւն է, եւ թէ Եղիսարեթին տիրութեան ամենին օգտակար անձն է: Եւ ցուցնելու համար, որ ինչպիսի կը հաճի Եղիսարեթին ըրած որոշման մէջ վրայ, անոնց առջին աս բարի վախճանի համար իրեն երկուքն գոմար մը խաւրց: Երբոր իշխանները հայր եւ իշխանուհիները մայր կ'ըլլան իրենց հպատակացը, ան ատեն իրարու մէջ շատ աղէկ կ'ըլլայ: Աս խաւրքն ըսելէն ետքը աշխարհականը պաշտօնեաները լուսուց զնայ, եւ ասոնք ալ բողջունին հանգարտած էին: Եւ ասով ետեւ Գոնգորտիային սոցն յատկապէս զարապի կ'ըլլաւ:

Երկրորդ յատկապէս մ'ալ մտածած էր, որն որ ասուցիւ ստանալական էր: Գարմանայի դեպք մ'անոր կատարմանը յարմարութիւն կը խոստանար: Եղիսարեթին տերութեան հարկաւոր գործքութեան համար քանի մը շարժման ծախքերով ինչպիսի պիտ'որ ընէր: Ինք ծամրայ ելաւ, եւ Լուսինիկոսն ալ իրեն իշխանակոյ իրեն հետ գնաց: Իր բարեկամ Աւրգէրը ամենուրեքն եւ որդւոյն պաշտօնութեանը համար տունը թող առաւ:

Աւրգէրը ամէն իրիկուն գործքերը լինցնելէն ետեւ իր բարեկամին կողմը պայտիսի լուսով կ'ընէր: Ըստանին յատկապէս մ'անէր ուրիշները քողոր եղանակաւ, զարմացնելու: Եղիսարեթին որն որ շատ անգամ իր սիրելի ամուսնոյն հետ աւարտութեանը վրայ կը տրտմըր ու կը մշտանար, ու մեծ փառաբանք անոր պարմին կը սպասէր, իմաստուն եւ սղուսական Աւրգէրին ընկերութեամբ քիչ մը սիրտութիւն կը գտնէր:

Աս վրայից Գոնգորտիան իր ամբարիշտ յատկապէս անոր վրայ շինեց: Եւ աս յատկապէս ի գործ պիտ'որ գնէին, երկու շարժողորքը, զորնք շար կ'ընէր պարզիւններով իր հաստալիմ խորհրդակցիներն ըրած էր: Եւ իրենց խոստացաւ որ եթէ ամէն բան աղէկ յաջողընեն, զերկուքն իշխան կ'ընէ:

Իրիկուն մը, երբ որ Աւրգէրը, բոս սպարութեան երկատարող իշխանուհի ընէր էր նի, Աննան, որն որ ամէն անգամ ներկայ կը գտնուէր, անհարկաւոր գործքի մը համար դուրս կանուսեցաւ: Աս միջոցն Գոնգորտիային երկու ծառաները խուցը մտան, որոնք այնպէս ձեւապայտին թէ, կ'ամուսնուցնէր կողմէն էր զերկուսարդ

Իշխանուհին երկրորդ օրուան ձառնի հրաւիրելու համարելով որ զինքը միտակ պիտ'որ գտնեն:

Անոնց հետեւեալէն քիչ մ'ետքը բարի գեղեցիկ մէջ շունչ մ'ըլլաւ: Աւրգէրը Եղիսարեթին սենեկին մէջ իրեն յանցանք գործած վճարեցաւ: Եւ Եղիսարեթին վրայ ալ իր ամուսնոյն դեմ անհաստարտութեան յանցանք դրուեցաւ: Ամենը Եղիսարեթին ինկաւ մարտու, ու Աւրգէրը բանադրուեցաւ:

Եղիսարեթին արթննայէն ետեւ զգացած քաւը նկարելն անկարելի է: Չէր կրնար կրել, իր սիրով ու հաստալիմեամբ լուսով սրտին մէջ, անհաստարտութեան մտածմունքը, որուն յանցանքը կը համարէին զինքը: Այս լար, կը հեծէր, կ'աղջիմէր ու դարձեալ կու լար: Անտան ալ, որ զինքը կ'ուզէր միտակարել, մեկտեղ կու լար:

«Ա՛հ, Աստուած», կը դուրս Եղիսարեթին, «ան սաստիճանի պիտ'որ հասնի եղբր, որ իմ սիրելի Լուսինիկոսն ինչ իրեն անհաստարտութիւն յանցանք անարգէ, զաստալիմեանն ու մերժէ եւ խուցաւորանէ: Չեմ կրնար ոչ երկայն ապրիլ աս տառապանքին, որն որ իմ սիրելի ծնողացս ալ մահացու հարուած մը կու սպ: Բայց չէ, չէ, սիրելի Աստուածս, թող պիտ'որ շատ օր ան ստորմանի հասնի բունը: Գուն կը ծանշուս իմ եւ աղաւաղան Աւրգէրին անմեղութիւնը: Գուն կըրնաս, եւ պիտ'որ աղատես ալ: Ա՛հ, խեղճ Լուսինիկոս, ինչպիսի խորունկ ու մահացու պիտ'որ վիրաւորէ քու զգուշուն սիրտդ աս սուս ու սուս կայի լուր: Երբեք պիտ'որ հասնայ: Չէ, չէ, իմ Լուսինիկոս, հաւատք չ'ընծայեր, ստուգեան ու պարտաւորութեան տեղ կը գնէ: Ինքը աղէկ կը ծանշուց իմ իրեն ունեցած սերուն, եւ միշտն պատար անոր վրայ ամենեւին ստուգեցաւ չէ անեցած, հիմն պիտ'որ երկրայի: Չէ, անկեղ հաստատուն կը հաստայ, ինչպէս նաեւ Աւրգէրին հաւատարմութեանն ու բարեկամութեանն ալ: Ա՛հ, ըրէ, հոս ըլլար, եւ ես իրեն վաղէի, եւ անոր արատաւոր ցուցնէի, թէ ինչպէս Եղիսարեթին զինքը պատանց կը սիրէ: Ան ատեն ստուգիլ ինքի կը հաւատար, զիս միշտ կը սիրէր եւ ամենուրեքն չէր մերժեր: Ամենակարող Աստուած, միտակարող զինքը եւ ուղղե անոր սիրտը:»

Այսպէս կ'աղջիմէր, այսպէս կը ջննար բարի իշխանուհին, յուսոյ եւ երկիրի մէջ ինք զինքը միտակարող ու հանգարտեցնէր: Անտան ալ իր բարեխոսութիւններն անոր կը մտտուցանէր: Ասկէ ընդմեջ ալ շարժմանն ի հիմանց տեսած էր ու դիտէր, եւ ատենց անստուգ Եղիսարեթին, որն որ միշտ յստալիմ կ'արգարտայնէր, եւ նոյն իսկ իրեն թշնամեայք վրայ միշտ բարի կը մտածէր, սկսաւ խախել ու ընել որ աս վատուկար զրպարտութեան ճեղքանակ աշխարհակոտորուհին է: «Ե՛տեւ համար», ըսաւ, «իս ճիշտ ան ժամանակը պիտ'որ կանուսեի, երբոր Աւրգէրը կ'ամար ձեռք ընէր: Ենչն համար աշխարհակոտորուհին զնեղ ձեռք անուսնոյն հոս չեղած ամենը եւ ան ժամանակը անկանի հրաւիրել տուաւ, զորն որ այնչափ սարկներէ ի վեր չէր լուս: Ինչն համար հրաւիրը ծառաներով եւ ան ալ երկու ծառայով պիտ'որ ըլլայ: Երբոր աղախնութիւն մեկը խաւրքէ լ'մենէն աղէկ ան կ'ըլլար, թէ որ ինք անձամբ հրաւիրէր: Բայց ուրիշ բան չէ պիտ'ուր ըլլայ եթէ զնեղ եւ ձեռք հետ ձեռք ամուսնին ու բարեկամը ընէր: Ա՛հ, հաստալիմ ինքի պայտիս է, եւ ուրիշ բան չէ: Եւ շարժմանը կը տեսնուի: Գիտեմ, ինչպէս կ'ամուսնի զնեղ ներքուս կ'ատել, եւ ես շատ անգամ ձեռք կ'ընայք վրայ կը պողջի: Բայց, որչափ որ ապրիմ, երբեք ամուսնութեանն իմ հարձակը պիտ'որ չ'աղջիմ, պայտիսի սղուսական մտքով ընէր: Բայց հիման աս ժամանակը ծամրայ ելիմ, որպէս զի լուսարտութիւնն անոր աղանքը հասած կ'ամուսնի ձեռք ամուսնոյն քով գտնուիմ: Ա՛նչպէս տեսնի, ոչինչ բան մը զի կրնայ արգելել: Ան զն անգամ է որ ձեռք անհաստարտ պիտ'որ գտնուիմ:»

Այս խախալէս մեծապիսա աղախնոր, իշխանու-

ԳԼՈՒԽ Ժ.

Մին սպասումս իմն:

Տեղն առ ճամբորդութեան հարկաւ որովհետեւ ի մտնողն ինչ ետեւ ճամբայ երաւ լուծեալովս եւ մէկ հաստարիմ ծառայ մը հետեւ առած:

Այն զիշերը Եղիսաբեթին ու Աւարդերին համար տեսար զիշեր մեղաւ: Երկուքն ալ անբուն անցուցին: Առջինը արտասու աչ, իսկ երկրորդը ծանր ու ցաւալի մտածմանց մէջ: Աւարդեր ալ Աննային կարծիքէն էր. եւ յատեներն սաղոյ կը համարէր: Իր յոյսն Աստուծոյ անշուղթեան եւ իր բարեկամին սիրոյն վրայ դրած էր: Թեպէս բանաւ իրեն ծանր կու գար, եւ կարծ զբարտաւթիւնը սրտին վրայ կը ծանրանար, բայց միշտ Երեսասարգ իշխանուհեան եւ իր սիրելի բարեկամին վրայ կը ջար էր:

Այն իսկ Գանդարտիս կոմսուհին, առ զիշեր քիչ կրցաւ քնանալ: Իր շար սիրտը յայտնանակ ըրած կը սեպէր, իր անգարիչա յատակադէին կէս մը կատարուելուն համար: Բայց թէկուտեւ կէս մը յարգած էր, այսու ամենայնիւ դեռ չէր կրնար սաղոյ յայտնութիւն կանգնել: Ամենէն տակի շարժմանն ու Լուսնայինի ստիպանքն ու առ Աւարդեր ունեցած անպայման սեպէն կը փախար: Աս երկուքն ու յուսոյ մէջ տառապեցողիչ աստամուտիւնն իր սիրտը կը ամօնէր ու կը շարժուէր: Երկուքն զիշերը կը ջանար անզոյ ընել, եւ Աստուծոյ վրայ ամենեւեմ չէր մտածեր: Բունը միշտ աշուրներէն կը փախէր, եւ իր սրտին մէջ ամենայնով լլայած անպայման մը մտնել կը յարուստէր: Եւ ինք առ միտնելու մէջ շատ աւելի գտնուող էր, քան թէ մէկտղ գտնուող ընել ուզողները:

Գատաստանական քննութիւնն կրկնորդ օրը կէտորէն յասու ժամը տասնին օրոշուած էր: Եղիսաբեթ ու Աւարդեր գատաստանին առջին պիտոր կըլէին, թէ ան երկու մարդիկնուան Երեսմամբ ու վկայութեամբ հաստատուելու ամբաստանութիւնը ու թէ միտնելու իրենց անհանգիստ լուծու համար միտնել օր կոմսն ու ժառանգ իշխանը դատան: Աս գործարկի գիտուածը նոյն ուղեցին քննութեան ետեւ գատաստանական արձանագրին հետ սուրհանգակով Լուսնայինի ժառանգ իշխանին գրել: Այսպէս մտածած եւ սրտած էր անգարիչա կոմսուհին: Արտհետեւ կը կարծէր թէ ասանկով աւելի եւս աղէկ Լուսնայինի սիրտը կը խառնէ, եւ զիշերն կը լլայ Եղիսաբեթին ու Աւարդերը ապահով կերպով ընել:

Գտնուող ժամը կեան հասած էր: Ամեն ոչ, եւ նոյն իսկ Գանդարտիս կոմսուհին գատաստանարանին սրահը ժողովուած էին: Հանդարտ ու Լուսնային նախախնամութեան վրայ վտառահարած, անմղ անբաստանութեանը անամբ իւր անպարիշտ անբաստանութեանը զիտնող կեցան: Կեանքնուն զուարթութիւնը իրենց անմղութիւնը կը հաստատէր եւ պատրաստուած էին, սուտ անբաստանութիւնը լուծու: Արք եւ անտնթ եղանակաւ, բայց առանց անմեղներուն երեսը նայելու, առ երկու միտնելը յայտնեցին, թէ իրենք երկէ իրենուն զտնուողութեամբ կրկնասարգ իշխանուհին Աւարդեր կոմսին հետ կրայ փէնչոյն անանկն տեսած են, եւ միտնակար գործքն մը վրայ են, զորն որ երկուսն ալ կրնան հաստատել: Բայց սոս զերջն խօսքերը զուարցած ատեններն, լիզուներն թմրեցուցու սկսաւ:

Նոյրը գատաստանարանին սրահին մէջ անմղապէս խոր լուծիւն մը տիրեց. իսկ անգարիչա կոմսուհին եւ կրկու շարժարձներն այնպէս խառնուած էին որ արտաբնական ալ կրկնուար: Եւ մեղներուն սիրտն երաւ եւ արցունքը աշուրներնուն վրայ սկսաւ շարժալ:

Անկից ետքը գատաստան երաւ, եւ հրատարակաւ երկու միտնելուն ինչոյնց որ երկուսն ընեն: Արքէն ասանք գողոջունն ձեռնարկելով իրենց երկու մտաւորները վեր վերցուցած էին, եւ գատաստանին առջին գործարկի երկուսն խօսքերը արտաբնական վրայ էին, յանկարծ գատաստանարանին սրահին դուռն է բացուցաւ, եւ Լուսնայինիս ժառանգ իշխանը որտեղն ձայնով մը ներս մտաւ, «Գատաստար, կեցիք, Լուսնային անոր գատաստանը կարեք», լլայ:

Գովիկոս ժառանգ իշխանը որտեղն ձայնով մը ներս մտաւ, «Գատաստար, կեցիք, Լուսնային անոր գատաստանը կարեք», լլայ:

Արքէն կայծակի հարուած մը ընդունածի պէս, երկու շարժարձները գետնին ինկան, եւ մեկան վրայ կեան լուծութիւնն կը խնդրէին:

Իսկ Գանդարտիս կոմսուհին, իշխանին յանկարծ ներս մտնելէն ստեղծած, ահարկու ձայնով մը եւ կէս մը մարած քայլ կեցող պարտնոյն գիրկն ինկաւ:

Նոյն Եղիսաբեթը երկնքէն աղափախ հրեշտակի մը ձեռքը ապահովելու պէս իր ամենայն բայց բազուկներուն մէջ լուսաւ:

Գտնուող Լուսնային Աննային ձեռքով զիտնուողն, ասանք կին առ երջանիկ բարեկամ մը իր խօսքերը, եւ աշուրներէն սկսաւ արտաբնական արցունք զոյ:

«Միտնել Եղիսաբեթ, կրկնեց Լուսնային, քու ու Աւարդերին հատարանութեան վրայ ամենեւեմ երկրայութիւնը չունեցայ, եւ չէի կրնար ալ երկայնի թէ որ առ զպարտութեան յարը հատարիմ Աննային յասու ինչի համար: Արտհետեւ քու ասարթութեանդ վրայ ունեցած վտառահարութեան սրտիս մէջ այնպէս հաստատուած է, որ ամենեւեմ զոյարտութիւնն մը, որչափ որ ալ ծանր ըլլայ, չի կրնար գտնելի անկից բանալ:»

Լուսնային Եղիսաբեթը թող ապրով իր բարեկամին վազեց, եւ զիշերը գրկեց, իսկ Եղիսաբեթ ալ իր հատարիմ Աննային: Աս տեսարանը այնպէս սրտաշարժ էր որ, թէ գատաստանարան, եւ թէ հոն կեցողներուն աշուրներէն արցունք դալու սկսաւ: Աս արտաբնական գեղարք ամենն ալ ստասիկ զորհուրեցուցած էր. մանաւանդ երկու շարժարձները, որոնք զեռնեան վրայ կեցած չէին համարձակել աշուրին վեր վերցնել: Իսկ կոմսուհին արդէն հետաքուցած էին: Եւ ասի իրեն համար շատ աղէկ էր, ապա թէ ու վարձու բանած շարժարձներուն բերնէն այնպիսի բաներ պիտոր ըլլէր, որ դարձեալ պիտոր ինքն մարեր:

Աս երկուքը յայտնապէս ամեն բուն խոստովանեցան, եւ իրենց խոստովանութիւնը Աննային ու Աւարդերին կարծածին հետ միշտ համաձայն ելաւ: Գատաստանին ու բոլոր ներկայ կողմերն ասոր վրայ կը զարմանային, որովհետեւ այնպիսի անտնթութիւնն մը կանուս հին չէին յուսար: Աս բանս ամենէն աւելի Լուսնայինի ու Եղիսաբեթին յար կը դառնար: Ստոյգ է որ արդէն սրտանց իրեն լուծութիւնն տեսած էին, բայց բարի հօր Հերմանին վրայ կը մտածէին, որուն առ զորհուրէն դեպքը, թէ որ ծանուցուէր, սիրտը խորունկ պիտոր վերաւորէր:

Գատաստաններն իշխանազուն ամուսնայ վրայ իրենց սէրն ու մեծարանքն աւելցուցած, իսկ շար ու ժառանգ կոմսուհին դեռ գտնուողութեամբ լլայած մեկտղանց հետ մեկտղ գատաստանարանին սրահը լուծուցին գաղին: Եւ կոմսուհին ալ նոյն ժամանակ քաղաքը լուծուց, եւ ծնողքն արդէն մտած ըլլալով, Քոստին իր Գանդարտ կրօնը գնաց, ուր երկու տարի բնակեցաւ: Իր արքունիքէն հեռանալը շատերուն մեծ երջանկութիւնն էր. եւ արքունեաց, ինչոյն նաեւ բոլոր քաղքին մէջ հատարակայ արտաբնական պատճառեց: Իսկ երկու շարժարձները տարիներով կոմսարիտութեան գատաստանութեան:

Վանի որ Գանդարտիս կոմսուհին արքունիքէն հետեւ կ'ապրէր, երեսասարգ իշխանազուն աւանտինը կրնային իրենց անական երջանկութեան անխառն վրայեցներն ունենալ, թէ որ ուրիշ դեպք մ'ան երջանկութիւնը նորէն չի խուղեր:

Գտնուող Հերման աշխարհակամը, քան աւարի ի վեր լուծեամբ այնպիսի բան կրած էր որ ծանկուտ միշտը, ապահանջ որդի մը պէս իր կենացն արմատը կը կրծէր, եւ այսպէս իր կենեքը կամաց կամաց լուծուողու վրայ կողո ծառի մը կը նմանէր: Իր քիչ մը ժամանակ ընտանեացը մէջ վայելած հանգիստ արտաբնականը, անոր լուծուած անողութեան նոր կենդանութիւնն մը առած էր, ան տառիմանի որ ինքն ալ դեռ երկուն պարտու յոյս մը կ'ունենար: Եւ ամեն վերը սիրտները, ներքուստ կ'արտաբնային անոր նորէն անողանալուն վրայ: Բայց առ վերջին դեպքն անոր կէս անողութիւնը եւ անոր կէս մը բնուցած արմատը նորին խախտեց, այնպէս որ ոչ առանց մէկ յուսոյ աւար փախանին համեմը կը տեսնուէր: Իր բարի սրտին ընդունած առ վերջին հարուածը մահաբեր էր: Իր որդուցը առած արտաբնականն ու միտնութեանն ալ անպայման էին. եւ քաջ ու ճարտար լուծուց բոլոր ուշխատութիւնը սարապար կեանքը նախը ու բարակ թելէ մը կ'արտաբնակէր: Ինք պիտոր այսպէս ըլլալը, բայց չէր վախար: Յատարանէ տակի զուարթութեամբ ու հանգստութեամբ իր կենաց վերջին ժամն առ ընէր կը տեսնէր:

Շատ հետո չէ ան ժամն ըստ անգամ մը Հերման, որն որ զիտնուողն աւելի կեանքէն հանելով, խաղաղութեան կրկնոր իմ Աստուծոյս, ու Քրիշտի եւ իմ կրանեաց մօրս պիտոր տանի: Հոն իմ որդուս ու թոռանս, իմ հատարիմ հարտակներուս իմ բարեկամացու լուծանեացս համար կ'ապրեն: Եւ պիտոր աղօթեմ նաեւ իմ լուծուող անունդս համար, որ ողորմած Աստուած վերջը չիտուող այնպիսի ինչոյն կ'արտաբնակն մէջ մտնելու, որպէս զի իմ մտնեալ ու թէ հողուով յաբխեանս չի կորուսի: Ա՛հ, անպատմելի պիտոր ըլլայ ան տակն իմ կրանութիւնս, երբ որ իմ մարմինս հանդարտ գերեզմանի մէջ կը նստէ, եւ իմ հողին երկնային ուրախութեանց հետ, ան արտաբնականն ալ կը վայելէ, որ գիտէ թէ իր սիրելիներն երկրիս վրայ կ'ընտանի են:»

Լուսնային իր անտնթին ու Աւարդեր ծածուկ արցունք կը թափէին, բայց ամենեւեմ յոյսերինն չէին կորած: Եւ որչափ որ կը սեռնէին թէ Հերման գեռ ժուռ գալու կարողութիւնն ունի, միշտ անոր երկուն պարտու յոյս կ'ունենային: Նաեւ տակն որ Աստուծոյ կ'աղօթէին, որ իրենց հօրն ու բարեկամին, եւ կրկին բարի իշխանին դեռ կրկնայն կեանք շարժէ: Հերմանն ալ կրկնեմ ինք զիշերն այնպէս աղէկ առողջ կը պար, որ երկուն կենաց յոյս մը կ'ունենար:

Իրկուն մ'երբոր նորէն Հերման ինք զիշերն աղէկ ու պարտու կը զգար, իր քնոյն տառ, առանց իմանալու ինչոյն լուծուց, եւ իր հանգուցեալ մօրը շիրմը վրայ: Երկունը շատ պարզ ապր ու գեղեցիկ էր:

ՎԵՆՆԱՅԻ ԴՐԱՍԱՓՈՒՈՒԹԵԱՆ ԸՆԹԱՑԻՔ

1857 ԳՆՆԱՅԻՄԵՆԻ 19 (7) 21 (9) 22 (10) 23 (11) 24 (12) 25 (13)

Անգլերէնով 100 հարկան զիտնուողն	107%	106	106%	106%	—	2 անոն անուս. կոր
Լիզուող 200 փութան զիտնուողն	107	106	106%	106%	—	2 անոն անուս. կոր
Լուծուող 1 փութան արքունիք	107,25	107	107	107	—	2 անոն անուս. կոր
Հանդարտ 100 մարդ արքունիք	79	78 1/2	78 1/2	78 1/2	—	2 անոն անուս. կոր
Մարտիկ 300 փութան	123%	122 1/2	122 1/2	122 1/2	—	2 անոն անուս. կոր
Միտն 300 անտնթութեան զիտնուողն	—	—	—	—	—	2 անոն անուս. կոր
Փարիկ 300 փութան	123 1/2	123	122 1/2	122 1/2	—	2 անոն անուս. կոր
Քրտն փութան առ Մայն 120 փութան	107	106	105 1/2	105 1/2	—	2 անոն անուս. կոր
Երկուսն 1 անտնթութեան փութան	—	—	—	—	—	2 անոն անուս. կոր
Մարտիկ 2 անտնթութեան փութան	203	—	—	—	—	2 անոն անուս. կոր
Վերջին 50 փութան	—	—	—	—	—	2 անոն անուս. կոր
(Արքունիք)	—	—	—	—	—	2 անոն անուս. կոր

